

KATALUNIAKO AUZIA: Ibilbide historiko laburra (I)

Angel Larrea Beobide

Nork ez dau entzun edo eztabaidatu “Kataluniako auzia”ri buruz. Gai onek aspaldian oinarritutako sus-traiak dauz. Goazen bada, ibilbide historiko laburra egitera. Abian jartzeko, Erregimen Zaarrera joko dogu, XVII. gizaldiko gerta-kizunakaz.

Katalunia egoera txarrean egoan XVII. mendearen erdialdean. Espainiar Koroa sor-tu zan ezkeroztik, Errege Katolikoek den-poretatik asita, Kataluniak pisu politiko andia galdu eban Inperioaren kontuetan, Gaztelaren mesedetan. Beraz, XV. mendea-ren amaieratik talde agintari kataluniarrak mugatuta gelditu ziran, euren eremua gober-natzen. Katalunia, aurreko gizaldietan, Erdi Aroan, Aragoiko Koroaren barruan egoan eta orduan sortutako arremanak eta loturak izkuntza eta kultura katalana eukiezan lurraldeakaz (Valentzia eta Balear Irlak), baita Aragoigaz be, asita eukazan baina ez eben ondo funtzionatzen, inperio espainiarrak Mediterraneoaren espazioan egin bear eban politikea (Italiako posesinoetan edo Inpe-rio turkiarraren aurkako gerran) Gaztelako nobleen kontrolpean egoalako. Antxinako komertzio edo merkataritza, Mediterraneo Itsasoan egiten zana, desagertuta, Bartzelo-nako uria eta bertako merkatarien eta arti-sauen gremioak be ez ziran koiuntura onean gelditu; bandoleroen taldeak eta katalunia-rren arteko desadostasunak, gero eta andia-goak egiten asi ziran gainera.

1628. eta 1632. urteetan Katalunia “Armen Batasuna” izeneko akordioaren aurka jarri zan. Zergaitik? “Armen Batasuna”ren alde egoteak zera suposatzen eban: Kataluniak, Gaztelakoak ez ziran beste lurralde guztiak bezala, Espainiar Inperioaren bearrizanetarako (tropak eta dirua) kontribuzinoak geiago eta sarriago egin bear ebazala. Kataluniako egoera ekonomikoa eta demografikoa baina, ez egoan Espainiar Monarkiak egiten ebazan gastu andiei aurre egiteko. Egia da Kataluniaren ekarpena oso baxua zala Gaztelakoa-gaz alderatuta. Olan uste eban Olivares Konde-Dukeak, agintari politiko gorena zanak

Madrilgo gobernuan. Baeukan, bestalde, Kataluniak beste arazo politiko bat "Armen Batasuna"ri ezetz esateko: Foruak. Oneen arabera, ezin zan beartu Katalunia ekarpen erregularrak egiten. Bertako Gorteen eskuetan egoan orrelako erabagiak artzeko gaitasuna, aunda, Kataluniako Gorteen funtzionamendu politiko oso autonomoa izan zan Aragoi eta Gaztela batu ziranetik, mende eta erdi leenago. 1635. urtean egoera orokorra konplexuagoa biurtu zan, Frantzia Luis XIII.a erregeak gerrea deklaratu eutsanean Espainiako

Felipe IV.a erregeari. Katalunia muga dago, eta monarkia bien arteko gatazka Kataluniara zabaldu zan. 1639an jada, gerreak ainbat istilu sortu eban Katalunian kanpoko soldaduen eta bertako biztanleen artean. Kataluniarrek kezaz beterik eta protestaka asi ziran: alde batetik, noblezia eta burgesia, Olivaresen konfiantzazkoa zan Santa Coloma konde agintariaren kontra, bestetik, nekazariak eta errietako abadeak be gorrotoa eta kritikak agertzen ebezan militarren presentziak ekarzan gastuen aurka, probisinoak,

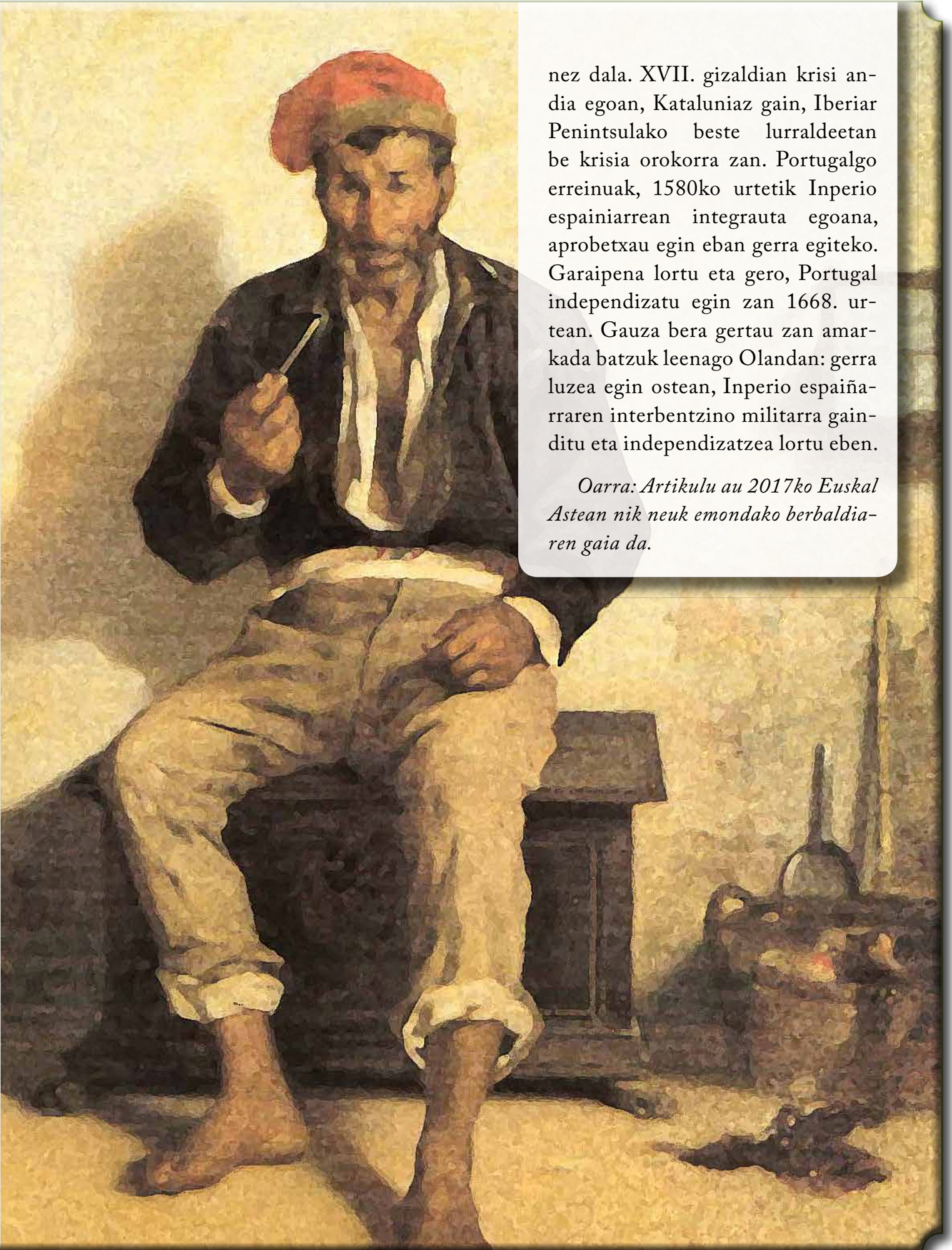

urien aurkako setioak eta beste era askotako problemengaitik. Txarrena 1640an asi zan, Corpus Christi jaiegun odoltsuan ain zuzen be, matxi-noak eta Bartzelonako urira ailegau ziran nekazariak, azken oneek uztak batzeko kontratuak egiteko eldu barri, matxinatu egin ziran. Euren leen ekintza Santa Coloma iltzea izan zan; gero, Bartzelonako uriaz jaubetu egin ziran. Pau Claris, Urgell-eko eleizgizona, Generalitateko buru politikoa egin eta frantsesengana urbildu zan, areen babes bila. Ceret-eko Paktua izan zan urbilketaren ondorioa, ots, aliantza politiko bat kataluniarren eta Frantziako Luis XIII.a erregea eta bere konfiantzako ministroa, Richelieu kardinalaren artean.

Krisi egoera onek guda sortu eban, izakera aurre-nazionalista dauen gerra, “Segalarien Gerra” (1640-1652)

izenez ezagutua dana. Kataluniarren matxinada au orduko agintarien aurka egin zan, erria nazinoa zala erakutsiz. Amabi urte iraun eban guda onetan, segalariak edo nekazari kataluniarrak izan ziran protagonistak. Azkenean baina, espainiar armadak menperatu egin ebazan. Artean, frantsesak aprobe txau ziran kataluniarren auleziaz; izan be, frantsesen armadak Roselló izeneko eskualdea, Monzón (Aragoiko uria) eta Lleida konkistatu ebazan 1643. urtean. Urrango urtean, Felipe IV.aren, Espainiako erregearen tropek birkonkistatu ebezan Monzón eta Lleidako uria. 1651. urtean, espainiarrek, Juan José Austriakoa printzearen agindupean Bartzelonako setioari asierea emon eutsien. Eta urrango urtean, Bartzelona uriko erresistentzia amaitu egin zan, kataluniarren eta frantsesen armadak errendizinoa onartu ebanean, Felipe IV.a errege lez errekonozituz. Urte batzuk beranduago, 1659an, Pirinioetako Bake garrantzitsua siñatu eben Espainiak eta Frantziak. Orduko itunean onako akordio onek artu ziran: Espainiar Monarkiaren aldetik, Felipe IV.ak zin egin eutsen kataluniarren Lege, Foru eta Usadioei; eta Frantziaren aldetik, Rosellóko eskualdeaz gain (bere uriburua Perpiñá deitzen da), Cerdañako eskualdea eta Pirinioetako bailara txiki batzuk be artu ebazan bere administrazinopean gaur egun arte.

Amaitzeko, gogoratu Katalunia-ko Ereserki Nazionala “Els Segadors” izeneko segalari matxinatuen ome-

nez dala. XVII. gizaldian krisi andia egoan, Kataluniaz gain, Iberiar Penintsulako beste lurraldeetan be krisia orokorra zan. Portugalgo erreinuak, 1580ko urtetik Inperio espainiarrean integrauta egoana, aprobeixau egin eban gerra egiteko. Garaipena lortu eta gero, Portugal independizatu egin zan 1668. urtean. Gauza bera gertau zan amarkada batzuk leenago Olandan: gerra luzea egin ostean, Inperio espainiarraren interbentzino militarra gainditu eta independizatzea lortu eben.

*Oarra: Artikulu au 2017ko Euskal Astean nik neuk emondako berbaldia-
ren gaia da.*